

- Министерства образования Российской Федерации]. – 2006. - № 7. – С. 32-37.
7. Кульчицький Б. В. Економічна система суспільства: теорія, методологія, типологізація / Б. В. Кульчицький. – Л. : Львів. нац. унів. ім Франка, 2003. – 352 с.
 8. Степаненко С. В. До нової парадигми економічної теорії / С. В. Степаненко // Вчені записки. – Вип. 1. – К.: КНЕУ, 1998. – С. 9 - 15.
 9. Степаненко С.В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології): Монографія / С. В. Степаненко. – К. : КНЕУ, 2008. – 312 с.
 10. Чернятевич Я.В. Становлення економічних суб'єктів ринкової економічної системи в Західній Європі (друга половина XVII – перша половина XIX ст.) / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / Я.В. Чернятевич. – К., 2009. – 21 с.

УДК 330.341.1:330.322

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

*Танклевська Н.С. - д.е.н., професор,
Олексієнко А.С. – аспірант, Херсонський ДАУ*

Постановка проблеми. Розвиток економіки вимагає значних структурних перетворень, тому що сьогодні диктує зміну якісного складу виготовленої продукції, асортименту наданих послуг, що вимагає активного впровадження інноваційної діяльності як головної рушійної сили структурних перетворень. Активне впровадження надбань науково-технічного процесу вимагає використання значних обсягів фінансових ресурсів, тому першочерговим завданням є пошук ефективних джерел фінансування інноваційної діяльності, оскільки впровадження інноваційної моделі розвитку сьогодні є однією зі складових забезпечення позитивної динаміки зростання економіки держави. Разом з тим, зросла частка підприємств, які займаються інноваційною діяльністю: з 12,8% у 2009 р. до 13,8% у 2010 р [4]. Одним із важливих факторів, які здійснюють вагомий вплив на зростання інноваційної діяльності в Україні, є дефіцит грошових коштів, тому питання фінансування інноваційної діяльності є актуальним.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів фінансування інноваційної діяльності підприємств здійснили такі вчені, як Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Лютий І., Дацій О.І., Малік М.Й., Курило Л.І., Міщенко І.М. Але у той же час питання пошуку альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Завдання та методика досліджень. Головним завданням є здійснення аналізу існуючих та пошук альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств з метою зміцнення конкурентоспроможності економіки України. При дослідженні використані монографічний та діалектичний

методи, метод синтезу і аналізу.

Результати досліджень. Проблеми, які виникають під час здійснення інноваційної діяльності підприємств, можна виявити, аналізуючи фактори, що стримують впровадження інновацій. Умовно їх можна поділити на ендегенні та екзогенні. До екзогенних чинників, які стримують здійснення інноваційної діяльності, слід віднести: високий, проте нереалізований науковий потенціал держави; неефективність джерел фінансування; недосконала законодавча база; міграція наукових кадрів; відсутність централізованого інформаційного реєстру інноваційних проєктів; слабкий рівень міжнародного науково-технічного співробітництва та інші. Серед ендегенних стримуючих факторів варто виокремити такі, як: слабка наукова та матеріально-технічна база; недостатня орієнтація на інноваційну діяльність; опір будь-яким змінам під час впровадження інновацій; орієнтація на короткострокову окупність діяльності та усталені ринки; низький рівень інформаційної бази підприємств; відсутність матеріально-технічних умов праці; недостатня фінансова зацікавленість здійснення інноваційної діяльності.

Відповідно до світової практики джерела фінансування інновацій поділяються на: власні фінансові кошти і внутрішньогосподарські резерви; позикові фінансові кошти; залучені фінансові кошти, одержані від продажу акцій, паївових та інших внесків членів трудових колективів, громадян, юридичних осіб; кошти, що перебувають у централізованому володінні об'єднань підприємств; кошти позабюджетних фондів; кошти Державного та місцевих бюджетів; кошти іноземних інвесторів [7]. На сьогоднішній день у високорозвинутих країнах світу активно використовуються такі форми інвестування інноваційної діяльності, як: лізинг, форфейтинг, венчурне фінансування та змішане фінансування. Державне фінансування реалізується у формі цільового безповоротного фінансування, цільового субсидування, державного замовлення, пільгового оподаткування, звільнення від сплати окремих видів податків, а державне кредитування – у формі надання прямих гарантованих державних позик, відкриття державних кредитних ліній, пільгового (повного або частково безвідсоткового) державного кредитування, повної або часткової компенсації відсотків за кредитами, державного гарантування кредитів [8, с.241].

Одним з основних важелів активізації інноваційної діяльності є розвиток науки. При цьому, упродовж останніх років фінансування науки та наукової діяльності в Україні далеко не перевищувало 1% ВВП (рис.1), що свідчить про обмеженість коштів на фінансову підтримку даного процесу. Так, у 2009 р. на НТП було витрачено 0,86% ВВП країни, що є найбільшим значенням показника за аналізований період, тоді як у 2011 р. він знизився на 0,13% і становив 0,73% ВВП. Зауважимо, що у розвинених країнах витрати на наукові інноваційні проєкти становлять 2,18 – 3,7% від ВВП (табл.1), а загальноприйнятою величиною, при досягненні якої починається інноваційний процес в країні із позитивними економічними наслідками, вважається 1,7% ВВП [8, с.242]. Тому необхідним є збільшення фінансування з боку держави на здійснення інноваційної діяльності шляхом цільового інвестування господарств.

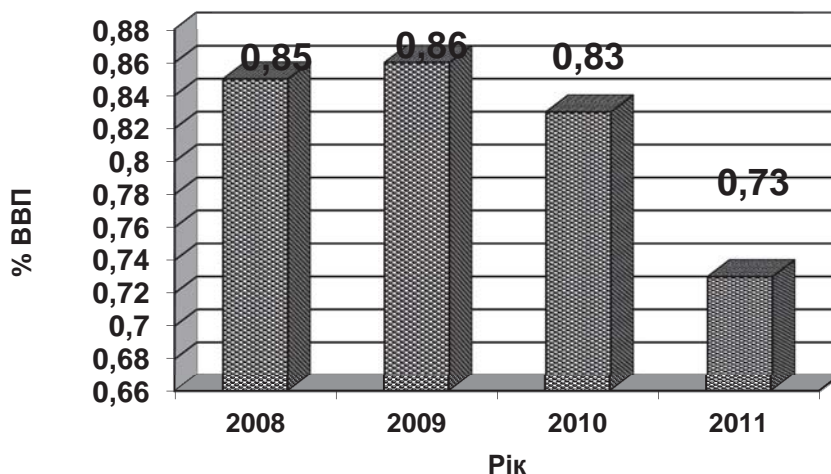
Розглянувши детально структуру фінансування інноваційної діяльності (табл. 2), слід відзначити, що найбільшим джерелом виступають власні ресурси (від 79,6% у 2000 р. до 52,9% у 2011 р.), за ними - іноземні інвестиції, які зросли на 898,5 млн грн у 2010р. порівняно з попереднім роком (19% у 2009 р.

та 30% у 2010 р.). Що стосується фінансування з боку державного бюджету, то воно значно скоротилося і становило 87 млн грн (1,08%) у 2010 р., на відміну від 2009 р. – 127 млн грн (1,6%), а у 2011 р. становило 149,2 млн грн.

Таблиця 1 - Витрати на науку у розвинутих країнах *

Країни	Витрати на науку	
	% від ВВП	на душу населення, доларів США
Швеція	3,70	773,8
Японія	3,06	731,3
США	2,84	842,3
Корейська Республіка	2,52	365,1
Німеччина	2,29	527,4
Франція	2,18	461,6

* Згруповано авторами за даними [2, с. 38]

*Рисунок 1. Витрати на науку в Україні у 2008-2011 рр.**

* Розраховано авторами за даними [4]

Таблиця 2 - Структура джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств України *

Рік	Загальна сума витрат, млн.грн.	У тому числі за рахунок коштів							
		власних	%	державного бюджету	%	іноземних інвесторів	%	інші джерела	%
2000	1757,1	1399,3	79,6	7,7	0,4	133,1	7,6	217,0	12,3
2008	11994,2	7264	60,6	336,9	2,8	115,4	1,0	4277,9	35,7
2009	7949,9	5169,4	65,0	127,0	1,6	1512,9	19,0	1140,6	14,3
2010	8045,5	4775,2	59,4	87,0	1,1	2411,4	30,0	771,9	9,6
2011	14333,9	7585,6	52,9	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,6

* Розраховано авторами за даними [4]

Звернемо увагу, що за даними Державної служби статистики України на

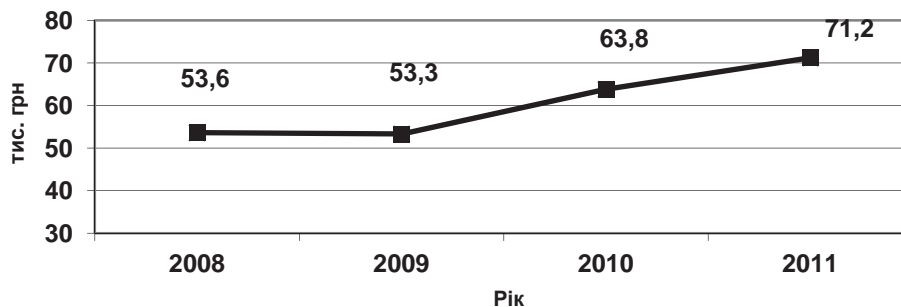
здійснення інноваційної діяльності у 2009 році було витрачено 7949,9 млн грн, а у 2010 р. - 8045,5 млн грн, що на 95,6 млн грн більше. У 2011 р. даний показник зріс порівняно з попереднім періодом у 1,8 разів і становив 14333,9 млн грн. Найбільшим фінансово поглинаючим напрямом інноваційної діяльності є придбання машин, обладнань та програмного забезпечення, на що у 2009 р. витрачено 4974,7 млн грн, що на 77 млн грн більше, ніж у 2010 р., та у 2,1 рази, ніж у 2011р. На виробництво, впровадження інновацій та інші витрати у 2009 р. підприємства використали 25,3% (2012,6 млн грн) фінансових ресурсів, а у 2011 р. на 31,5% більше, ніж у попередньому році, що становить 2440,2 млн грн і складає 17% структури інноваційних витрат. На дослідження і розробки затрачено у 2009 р. 846,7 млн грн, у 2010 р. на 149,7 млн грн більше, а у 2011 р. на 27,5% ніж у 2009 р. і становить 1079,9 млн грн, що на 83,5 млн грн більше попереднього року.

Таблиця 3 - Витрати на інноваційну діяльність підприємств в Україні *

Рік	2000	2008	2009	2010	2011
Загальна сума витрат, млн грн	1757,1	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9
Т зр.,%	-	682,6	66,3	101,2	178,2

* Розраховано авторами за даними [4]

Як зазначалось раніше, одним із стримуючих факторів є недостатній рівень матеріальної зацікавленості науковців. Тоді як мінімальне фінансування, яке виділяється на одного вченого у Європейському Союзі, становить 50-55 тис. дол. США на рік [3], а в Україні не перевищує 10 тис. дол. США (рис. 2), що свідчить про наявність дефіциту прямого бюджетного фінансування. Хоча необхідно зазначити значне підвищення даного показника на 17,6 тис. грн у 2011 р. порівняно з 2008 р.

*Рисунок 2. Витрати на одного науковця в Україні у 2008-2011 рр. **

* Розраховано авторами за даними [4]

Фінансова підтримка інноваційної діяльності є одним з найважливіших чинників стимулювання її розвитку. Для вирішення даного питання доцільно використовувати досвід розвинених країн світу. Типовим прикладом є США, де законодавчо визначено, що пенсійні фонди повинні інвестувати принаймні 15% доходів у практичну економічну діяльність, що створює умови для потужного фінансування венчурних фондів. Одним з інструментів стимулювання

інвестицій у науково-технологічну сферу є дослідницький податковий кредит, який діє у США, Італії, Японії, Канаді, Австрії, Бельгії, Угорщині тощо). Безпосередня участь держави у створенні позабюджетних та венчурних фондів стимулює приватних інвесторів до вкладання коштів у зазначені фонди, створюючи механізм страхування венчурних інвестицій.

У країнах Західної Європи використовуються такі податкові пільги, як екстраконцесії та податковий кредит. За рахунок екстраконцесії підприємства можуть фінансувати із своєї податкової бази понад 100% своїх інноваційних витрат. В Японії промислові компанії мають право зменшення податку на прибуток у розмірі 7% інвестицій у передову техніку та технології. У Канаді аналогічна знижка коливається від 7% до 20%. У Бельгії дозволено зменшувати оподатковуваний прибуток на 13,5% інвестиційних витрат для малих і середніх компаній і у стовідсотковому обсязі інвестиційних витрат, пов'язаних із нововведеннями для всіх компаній. У Голландії з оподаткованого прибутку можна відраховувати частину інвестиційних витрат – близько 20-25% [5, с. 38]. За останні роки уряд Індії з метою поживлення інвестицій в інновації впровадив кілька змін у системі оподаткування, найбільш популярним з яких є 10-річні «податкові канікули» та зменшення податків експортерам з експортних доходів.

Варто врахувати те, що існують і незадіяні зовнішні джерела фінансування інноваційних перетворень – це кошти, вивезені з України у формі іноземних інвестицій або ж за нелегальними каналами. Станом на 01.01.2009 р. з України у формі прямих іноземних інвестицій вивезено 6198,6 млн дол. США, з яких 94% (5826,1 млн дол. США) спрямовано на Кіпр, де знаходиться одна з офшорних зон. За даними фінансових аналітиків, на сьогоднішній день загальний обсяг неактивних грошових ресурсів населення країни становить 200 млн грн та 70 млрд дол. США, що відповідає близько 43% всього ВВП [1, с. 26], а за даними, наведеними С. Шумською, обсяги нелегально вивезеного капіталу з України за період 2000-2007 рр. становлять близько 58,1 млрд дол. США [6, с. 77]. Такі дані свідчать про значні обсяги незадіяних фінансових ресурсів в Україні, які потрібно спрямувати на здійснення інноваційної діяльності, тому необхідно проводити виважену, цілеспрямовану політику для активізації даного процесу. Таким чином, без надійної фінансової бази, стабільних джерел та дієвих фінансових стимулів інноваційні проекти можуть залишити на рівні «папірців».

Висновки та пропозиції. Отже, підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що недостатні обсяги різних джерел фінансування інноваційної діяльності стримує активний розвиток економіки країни, тому першочерговим завданням для нівелювання даної ситуації повинно стати:

- створення всеукраїнського реєстру інноваційних проектів;
- збільшення централізованої фінансової підтримки інноваційної діяльності;
- активізація приватних інвесторів;
- зміцнення законодавчої бази фінансування інновацій;
- запровадження "податкових канікул" для підприємств, які впроваджують інновації;
- залучення неактивних фінансових ресурсів населення для інвестування

інноваційної діяльності підприємств.

Таким чином, вирішення наявних проблем фінансування інновацій, адаптація провідного міжнародного досвіду дасть змогу змінити векторну спрямованість розвитку вітчизняного інноваційного ринку та підвищить конкурентоздатність України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бироваш М. Удержатъ любой ценой. / М. Бироваш // Корреспондент. – №19(507). – 2012. – С.24-26.
2. Власова І. Особливості фінансування інноваційної сфери в розвинутих країнах / І. Власова // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 1– С. 36 – 46.
3. Головінов О.М. Пріоритетні напрями розвитку і проблеми фінансування інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О.М. Головінов, А.І. Ковтун. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64084.doc.htm
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html
5. Чернова О.В. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / О.В. Чернова // Економіка та держава. – 2007. – № 7. – С. 35-38.
6. Шумська С. Втеча капіталу з української економіки: аналіз та оцінка за даними платіжного балансу / С. Шумська // Економічна теорія. – 2008. – № 4. – С. 56-77.
7. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: [монографія] / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
8. Ігнат'єва Т.Г. Бюджетна підтримка інноваційної діяльності аграрних підприємств України: стан, особливості та проблеми. // Інноваційна економіка. – 2012. – №27. – С.240-245.

УДК 654.07:331.101

МЕТОДИ ОЦІНКИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Темнюк Т.О. – асистент,
Херсонський державний університет*

Постановка проблеми. Роль організаційної культури надзвичайно важлива й багатоаспектна. Вона впливає на всі життєво важливі процеси підприємства: економічні, політичні, технологічні, соціальні, інноваційні тощо. Організаційна культура не тільки формує зовнішнє сприйняття компанії, створює її імідж, але й відіграє важливу роль у вирішенні задач, пов'язаних з соціальним управлінням, визначає динамізм виробничих процесів, адаптивність до нововведень і підтримує реалізацію стратегії підприємства.